

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U. 349.2 (043.2)

PĂSCĂLUȚĂ FELICIA

**FORMELE CONTROLULUI RESPECTĂRII LEGISLAȚIEI ÎN DOMENIUL
SECURITĂȚII ȘI SĂNĂTĂȚII ÎN MUNCĂ**

SPECIALITATEA

553.05 – DREPTUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

Autoreferatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2015

Teză a fost elaborată în cadrul Catedrei Dreptul Muncii a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova.

Conducător științific:

ROMANDAȘ Nicolae, doctor în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Referenți oficiali:

ȚICLEA Alexandru, doctor în drept, profesor universitar, Universitatea Ecologică din București, România

BOIȘTEANU Eduard, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Universitatea „Alecu Russo” din Bălți

Componența Consiliului Științific Specializat la specialitatea: 553.05 dreptul muncii și protecției sociale

1. **COJOCARU Violeta, președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, USM;
2. **BELEI Elena, secretar științific**, doctor în drept, conferențiar universitar, USM;
3. **SADOVEI Nicolae**, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, USM;
4. **AVORNIC Gheorghe**, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”;
5. **DONOS Evlampie**, doctor în drept, conferențiar universitar; ASEM;
6. **SCORȚESCU Cătălina**, doctor în drept, conferențiar universitar, ASEM.

Susținerea va avea loc la 5 septembrie 2015, ora 10.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 30.553.05 – 02 din cadrul Universității de Stat din Moldova, pe adresa: str. Al. Mateevici , nr. 60, bloc IV, sala 222, mun. Chișinău, Republica Moldova, MD 2009.

Teza de doctorat și autoreferatul pot fi consultate la biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 30 iunie 2015

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:

BELEI Elena, doctor în drept, conferențiar universitar, USM, _____

Conducător științific:

ROMANDAȘ Nicolae, doctor în drept, profesor universitar, USM _____

Autor

PĂSCĂLUȚĂ Felicia, _____

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea problemei cercetate. În Republica Moldova, importanța fundamentală a dreptului salariaților la securitatea și sănătatea în muncă rezultă din însăși consacrarea expresă a acestuia prin art. 43 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, care prevede că „Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice”. De asemenea, într-un alt text constituțional cu valoare de principiu se prevede că „statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică” (art. 24 alin. (1) din Constituție).

Încă în literatura de specialitate din perioada socialistă s-a menționat că, deși din noțiunea care o desemnează ar rezulta că protecția muncii, respectiv securitatea și sănătatea în muncă, se referă doar la activitatea umană, ea are, totuși, ca finalitate specifică apărarea persoanei ca subiect al acestei activități. Această finalitate a instituției securității și sănătății în muncă rămâne valabilă și în condițiile economiei de piață.

Pentru asigurarea securității și sănătății în muncă, numeroase ramuri științifice (de exemplu, ergonomia, psihologia muncii ș.a.) sunt solicitate să-și unească eforturile, iar contribuția dreptului muncii, în acest domeniu complex și interdisciplinar, este una dintre cele mai importante. Chiar dacă progresele științifico-tehnice au determinat, într-o mare măsură, ameliorarea situației în domeniul protecției muncii, societatea industrială se confruntă în continuare cu creșterea numărului accidentelor de muncă și al bolilor profesionale. Potrivit statisticilor Inspectoratului de Stat al Muncii, în perioada anilor 2007-2013, în Republica Moldova, au fost accidentați (inclusiv mortal) 3800 de angajați, iar pierderile materiale aferente accidentelor de muncă au fost estimate la 22 milioane de lei. Pornind de la premisa că protecția salariaților în procesul de producție trebuie să aibă prioritate față de interesele economice ale patronilor, amploarea actuală a fenomenului accidentogen impune reconfigurarea sistemului de securitate și sănătate în muncă. În doctrina română s-a arătat, în acest sens, că „pentru realizarea acestui obiectiv se impun schimbări de percepție și atitudine a tuturor celor implicați în procesul de muncă, pe toate palierele: conceptual-legislativ, economic, tehnic, social și psihologic”.

Descrierea situației în domeniu și identificarea problemelor de cercetare

În Republica Moldova pînă la momentul actual nu a fost editată vre-o monografie dedicată exclusiv cercetării formelor controlului respectării legislației în domeniul securității și sănătății în muncă. În cadrul tezei în complex s-a utilizat legislația în vigoare, literatura de

specialitate națională și a altor state, este elaborată în baza unui studiu temeinic de doctrină, practică și legislație. Un rol aparte au Convențiile Organizației Internaționale a Muncii, Carta Socială Europeană Revizuită a Consiliului Europei, Convenția ONU privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor.

A fost studiată și analizată legislația RM în vigoare și cea străină (română, rusă, franceză), inclusiv părerea doctrinarilor și cercetătorilor autohtoni (N. Romandaș, N. Sadovei, E. Boișteanu, E. Donos, D. Josanu, T. Negru, C. Scorțescu, T. Capșa, D. Stăvilă), români (Al. Țiclea, Ion Traian Ștefănescu, Tiberiu Constantin Medeanu, M. Preda, I. Creangă, Corneliu Manda, A.Iorgovan), ruși (Орловски Ю.П., Сыроватская Л.А., Киселев И.Я., Присекина Н.Г., Марченко М.Н., Сошникова Т.А., О.В. Смирнова, Гусов К.Н., Толкунова В.Н.)

Problemele cercetate sunt în primul rând probleme de sistem, de concept: astfel, când între cele două părți apar anumite neînțelegeri, dispute, conflicte, o deosebită importanță o are crearea unui mecanism modern și eficace ce ar fi capabil să depisteze încălcările apărute, să analizeze cauzele acestora, și drept consecință să elaboreze modalități pentru a preîntîmpina și a reduce la minimum aceste încălcări. În mod evident, elaborarea acestui mecanism și a bazei juridice în domeniu trebuie efectuată ținîndu-se seama de convențiile și recomandările Organizației Internaționale a Muncii.

Scopul și obiectivele tezei Teza de doctorat propusă atenției are ca scop analiza complexă a conceptelor de „securitate și sănătate în muncă” și „protecție a muncii”, precum și a mecanismului legal de asigurare a securității și sănătății în muncă, în vederea deslușirii principalelor forme de exercitare a controlului asupra respectării legislației din domeniul enunțat. De asemenea, ne-am propus ca obiectiv completarea literaturii juridice de specialitate cu un studiu monografic asupra problematicii menționate mai sus, precum și înaintarea unor propuneri de perfecționare a legislației naționale în domeniu, făcînd-o compatibilă cu cea internațională.

Întru realizarea scopului, ne-am propus dimensionarea următoarelor obiective:

- determinarea gradului de investigare a problemei ce vizează atît instituția securității și sănătății în muncă, cît și materia supravegherii și a controlului asupra respectării legislației muncii, precum și evidențierea aspectelor mai puțin cercetate ale temei în vederea abordării lor detaliate în cuprinsul prezentului studiu;
- examinarea evoluției preocupărilor și a reglementărilor în domeniul securității și sănătății în muncă;
- elucidarea raportului dintre conceptele „securitatea și sănătatea în muncă” și „protecția muncii”;

- cercetarea conceptului de supraveghere și control asupra respectării legislației muncii prin prisma doctrinei dreptului muncii și a celei de drept administrativ;
- evidențierea trăsăturilor caracteristice ale reglementărilor naționale ce vizează securitatea și sănătatea în muncă și, totodată, aprecierea gradului de conformare a legislației muncii moldovenești din domeniul enunțat cu instrumentele internaționale și cu *acquis*-ul Uniunii Europene;
- identificarea și elucidarea drepturilor și obligațiilor ale subiectelor implicate în organizarea și asigurarea securității și sănătății muncii;
- cercetarea modului de elaborare a instrucțiunilor de securitate și sănătate în muncă și scoaterea în relief a semnificației instruirii lucrătorilor în domeniul securității și sănătății muncii;
- elucidarea conceptului de „accident de muncă” prin prisma legislației muncii și a științei psihologiei muncii și organizaționale;
- evidențierea și analiza aspectelor particulare privind organizarea securității și sănătății muncii în domeniul agriculturii și în cel al serviciilor de construcții;
- analiza conceptului de „formă de exercitare a controlului și a supravegherii” în domeniul securității și sănătății în muncă prin prisma doctrinei și a legislației în vigoare;
- evidențierea curenților și lacunelor existente în cadrul legal ce vizează modul de exercitare a controlului de către inspectorii de muncă și formularea unor propuneri *de lege ferenda* în vederea perfecționării și eficientizării legislației muncii în domeniul vizat;
- analiza și relevarea particularităților controlului obștesc ca una dintre formele controlului asupra respectării legislației muncii în domeniul securității și sănătății în muncă;
- identificarea și cercetarea principalelor forme ale răspunderii juridice în domeniul securității și sănătății muncii.

Metodologia cercetării. Bazele metodologice ale cercetării aspectelor teoretico-practice privind formele de exercitare a controlului asupra respectării legislației în domeniul securității muncii constau dintr-o pluralitate prestabilită de metode, mijloace și procedee utilizate, și anume: metode generale (istorică, logică, sistematică, analiza, sinteza, inducția, deducția, generalizarea, abstractizarea, modelarea, analogia); metode sociologice (metoda analizei sistemice, metoda comparativă); metode juridice (metoda formal-juridică, metoda juridică comparată); metode statistice (metoda grupărilor statistice, metoda corelației).

Noutatea și originalitatea științifică constă în formularea concluziilor de ordin teoretic și practic și înaintarea propunerilor *de lege ferenda* în vederea cizelării legislației în domeniu. În același timp, teza de doctorat constituie o investigație monografică în ale cărei pagini, pentru prima dată în doctrina națională, a fost efectuată o cercetare complexă a celor două instituții

juridice interdependente: prima fiind securitatea și sănătatea muncii, iar cea de a doua – supravegherea și controlul asupra respectării legislației muncii.

Elementele de noutate sunt concretizate în următoarele teze:

- a fost realizată o sistematizare a viziunilor doctrinare asupra raportului dintre noțiunile „securitate și sănătate în muncă” și „protecția muncii”;
- în temeiul reglementărilor legale în materie și prin prisma doctrinei dreptului administrativ, au fost abordate și delimitate conceptele de „supraveghere” și „control”;
- au fost prezentate aspecte de drept comparat cu referire la reglementarea legală a atribuțiilor organismelor de control asupra respectării legislației în domeniul securității și sănătății muncii în legislațiile altor state.

Problema științifică de importanță majoră soluționată, este determinată, mai întâi de toate, de importanța social-juridică a instituției securității și sănătății în muncă pentru domeniul politicilor social-economice ale statului. În studiul efectuat, au fost sintetizate cele mai relevante opinii și concepții expuse în doctrină în această materie. Este prima lucrare din Republica Moldova în care este realizată o cercetare științifică aprofundată și comparativă a principalelor forme ale controlului asupra respectării legislației în sfera securității și sănătății muncii. De asemenea, au fost supuse unei cercetări detaliate problema conceptualizării accidentului de muncă și a bolii profesionale. În plus, s-a înfăptuit o interpretare sistemică a reglementărilor ce vizează procedura cercetării accidentelor de muncă și cea a înfăptuirii controlului de stat și a celui obștesc asupra respectării legislației muncii.

Așadar, susținem ideea că teza de doctorat poate servi, cu siguranță, ca bază de pornire în cercetare și pentru alți specialiști din domeniul dreptului muncii și nu numai.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a tezei, constă în tendința de a dezvălui și analiza cele mai importante forme ale controlului respectării legislației muncii în domeniul securității și sănătății în muncă; promovarea domeniului respectiv, inclusiv prevenirea accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor profesionale, beneficii pentru bunăstare.

Ideile științifice și concluziile din conținutul tezei pot fi utilizate:

& în plan doctrinar – ca un studiu aprofundat privind formele controlului respectării legislației în domeniul securității și sănătății în muncă;

& în plan normativ – ca un reper în elaborarea și perfecționarea legislației muncii în domeniul securității și sănătății

& în plan practic – ca un suport de interpretare a legislației muncii în domeniul securității și sănătății.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Confruntarea noțiunilor de „protecție a muncii” și „securitatea și sănătatea în muncă” se rezumă la determinarea celei mai corespunzătoare pentru definirea instituției de drept care are ca finalitate apărarea vieții, integrității corporale și sănătății salariaților. În acest sens, dăm preferință noțiunii de „securitate și sănătate în muncă”, întrucât: a) această noțiune se regăsește atât în reglementările naționale, cât și în reglementările-cadru europene și în cele de nivel mondial (adoptate sub egida OIM); b) această noțiune permite o delimitare mai clară și mai coerentă a respectivei instituții juridice de alte instituții ale dreptului muncii, cum ar fi: instituția garanțiilor și compensațiilor pentru salariați, instituția timpului de muncă și a celui de odihnă, instituții care, în esență, au același scop – de asigura condiții de muncă care să protejeze sănătatea salariaților; c) această noțiune poate fi cercetată sub mai multe aspecte: ca principiu de bază al reglementării raporturilor juridice de muncă; ca instituție juridică; ca una dintre măsurile de protecție socială; ca un element important al organizării muncii.

2. În Republica Moldova, din cauza deficiențelor de securitate, anual, potrivit statisticilor, se înregistrează un număr impunător de accidentați proveniți din accidente de muncă. Din analiza etiologiei accidentelor de muncă rezultă că nerespectarea instrucțiunilor de securitate și sănătate în muncă, precum și încălcarea obligațiilor în domeniul securității și sănătății în muncă, constituie cauza producerii a peste 65% din evenimentele de acest fel. Prin urmare, este nevoie de o nouă strategie (politică) ce va avea ca obiectiv transpunerea în viață a *principiului participării active a tuturor persoanelor la realizarea modelului de gestiune integrată a securității în unitate*, în virtutea căruia salariații nu trebuie să fie văzuți doar ca subiecți pasivi ai protecției, ci ca participanți activi în procesul de prevenire a riscurilor profesionale.

3. Adoptată în 2008, Legea securității și sănătății în muncă nr. 186-XVI/2008 transpune în legislația moldovenească Directiva Consiliului 89/391/CEE „Privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă” din 12 iunie 1989, care stă la baza adoptării tuturor directivelor particulare (sectoriale) privind asigurarea securității și sănătății în muncă.

Luând în considerare cadrul legal național, putem desprinde următoarele trăsături caracteristice ale reglementărilor ce vizează securitatea și sănătatea în muncă: 1) este o dovadă a legăturii indisolubile dintre dreptul la muncă și protecția sănătății și securității în muncă; 2) constituie o expresie a implicării statului – chiar și în condițiile economiei de piață – în instituirea de măsuri privind asigurarea securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă; 3) caracterul preponderent imperativ al reglementărilor ce țin de securitatea și sănătatea în muncă; 4) îmbinarea intereselor generale cu interesele personale ale lucrătorilor în cadrul reglementării legale a securității și sănătății în muncă; 5) prioritatea funcției preventive a dispozițiilor legale

referitoare la securitatea și sănătatea în muncă; 6) caracterul universal al reglementărilor ce vizează materia securității și sănătății în muncă; 7) se integrează, în mod organic, în procesele de muncă: fie că măsurile se iau înainte de începerea activităților de producție ori de servicii, fie că se iau în faza dotării tehnologice (cu echipamente de lucru); 8) măsurile privind securitatea, igiena și sănătatea în muncă nu vor comporta, în nici o situație, obligații financiare din partea lucrătorilor.

4. Definiția normativă a noțiunii de „accident de muncă”, datorită unui grad ridicat de tehnicitate, nu ne permite să „percepem” esența fenomenului dat. Știința psihologiei muncii și organizaționale deslușește sensul noțiunii în felul următor: *orice incident critic la locul de muncă având consecințe negative asupra stării de sănătate a angajaților*. Celelalte situații care nu au consecințe medicale negative asupra lucrătorilor, dar antrenează unele prejudicii materiale sau de mediu, sunt calificate ca *incidente*. În acest context, observăm că legiuitorul român, prin introducerea în circuitul juridic a noțiunilor de „incident periculos” și „cazul susceptibil de boală profesională”, se apropie foarte mult de manieră modernă a conceptualizării accidentului de muncă, făcută în cadrul științei psihologiei muncii și organizaționale.

Implimentarea rezultatelor științifice. Rezultatele activității științifice au fost prezentate în cadrul mai multor conferințe internaționale publicate în diferite reviste de specialitate, ceea ce duce la îmbogățirea cadrului teoretic național privind securitatea și sănătatea salariaților la locul de muncă. Inclusiv, propunerile de *lege ferenda* și concluziile generale pot fi utilizate pentru perfecționarea cadrului normativ național și ca material didactic pentru instituțiile de învățământ.

Aprobarea rezultatelor științifice. Studiul privind formele de exercitare a controlului asupra respectării legislației în materia securității muncii a fost elaborat, aprobat și recomandat spre susținere în cadrul Catedrei Dreptul muncii a Facultății de Drept a USM.

Rezultatele cercetărilor, efectuate în domeniul tezei de doctorat, au fost expuse și aprobate în cadrul unor conferințe științifice naționale, cu participare internațională și internaționale, cele mai multe găsinduși reflectarea în studii publicate în diverse reviste științifice din Republica Moldova.

Publicații la tema tezei: 13 (5 articole științifice și 8 comunicări la conferințe științifice).

Volumul și structura tezei: Teza (în volum de 167 pagini) este structurată în *Întroducere* în care este argumentată actualitatea și importanța temei de cercetare, fiind indicate noutatea științifică, valoarea teoretică și aplicativă a tezei, de asemenea s-au realizat obiectivele de studiu pentru prezenta teză de doctorat; *3 capitole* în care sunt analizate aspectele ce țin de noțiuni, evoluția istorică, aspecte comparative ce țin de conceptul de supraveghere și control prin prisma dreptului muncii și a dreptului administrativ; mecanismul legal de organizare și asigurare

a securității și sănătății muncii; formele controlului respectării legislației în domeniul securității și sănătății; *concluzii generale și recomandări* în cadrul cărora sînt sistematizate tezele fundamentale obținute în urma studiului, precum și propunerile *de lege ferenda*; *bibliografie* care cuprinde suportul documentar folosit pentru studiul tezei, adnotarea, lista abrevierilor, anexele și cuvintele-cheie.

Cuvinte cheie: protecția muncii, securitate și sănătate, formele controlului, supraveghere și control, accident de muncă, echipament de lucru etc.

CONȚINUTUL TEZEI

În *capitolul întâi* intitulat „**Analiza categoriei juridice a securității și sănătății în muncă și a celei privind supravegherea și controlul asupra respectării legislației muncii în cadrul spațiului științific**”.

Securitatea muncii reprezintă un aspect foarte important al vieții sociale. La nivel internațional, reglementări ce vizează securitatea muncitorilor apar abia la începutul secolului XX: în anul 1906 de către Asociația Internațională pentru protecția muncitorilor a fost adoptată Convenția de la Berna care interzicea folosirea fosforului alb la fabricarea chibriturilor. Această reglementare a condus la eliminarea unei boli profesionale îngrozitoare – necroza maxilarelor.

În 1919 a fost constituită Organizația Internațională a Muncii și unul din principalele domenii de reglementare a fost sănătatea și securitatea în muncă. Evoluția reglementărilor în materie ale O.I.M. a urmat două direcții: *extinderea cîmpului de aplicare a măsurilor de protecție*, inclusiv la adolescenți, tineri și femei și *multiplicarea metodelor de protecție* (de la interzicerea utilizării unor produse și reglementarea severă a normelor de protecție a muncii și pînă la norme care să diminueze sau să elimine ritmul excesiv sau stresul care și ele, la rîndul lor, provoacă accidente de muncă sau boli profesionale).

Primele reglementări în domeniul protecției muncii, aplicate pe teritoriul actualei Republici Moldova au fost cele adoptate de autoritatea legislativă a României și care au obținut forță juridică pe teritoriul Republicii Moldova din data de 27 martie 1918 (ca rezultat a proclamării unirii cu România). Astfel, în perioada anilor 1918 – 1940, în spațiul dintre Prut și Nistru erau aplicabile următoarele acte normative ce tratează aspecte de securitate și sănătate în muncă: *Legea sanitară* din 1874; *Regulamentul industriilor insalubre* din 1894; *Legea pentru repausul în zilele de duminică și sărbători* din 1897; *Legea privind munca femeilor și minorilor în industrie și exploatare miniere* din 1906; *Legea privind ajutoarele de boală și lehuze* din 1923; *Legea privind munca minorilor și femeilor* din 1928; *Legea privind accidentele de muncă* din 1934. După al doilea război mondial, luînd în considerație faptul că Basarabia se afla în componența U.R.S.S., în locul provinciei Basarabia a apărut Republica Sovietică Socialistă

Moldovenească. Pe teritoriul R.S.S.M., pînă în anul 1969, a fost aplicată legislația muncii a R.S.S. Ucrainene, îndeosebi Codul Muncii din 1922. În acest cod „erau prevăzute măsuri de protecție a muncii minorilor, femeilor, a lucrătorilor în subterane, ziua de muncă a cărora era de 6 ore. Tot 6 ore lucrau cei ce practicau munca intelectuală și funcționarii de la birouri”.

În anul 1969 a fost adoptat Codul Muncii al R.S.S.M., protecției muncii fiind dedicat capitolul X al acestui act normativ. Codul Muncii din 1969 a fost aplicat și după declararea independenței Republicii Moldova. Totuși, luînd în considerație schimbările politico-juridice care au avut loc la începutul anilor '90 și faptul că normele juridice care reglementau securitatea și sănătatea în muncă erau învechite, de către Parlamentul Republicii Moldova au fost adoptate noi acte legislative care au reformat instituția juridică a protecției muncii: *Legea cu privire la protecția muncii* din 2 iulie 1991, *Legea asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale* nr. 756-XIV din 24 decembrie 1999. *Legea cu privire la protecția muncii* stabilea regulile de bază destinate să asigure securitatea salariatului. La etapa actuală actul legislativ special, care reglementează organizarea securității muncii și asigurarea dreptului salariatului la securitatea muncii, este *Legea securității și sănătății în muncă* nr. 186 din 10.07.2008, publicat în Monitorul Oficial nr. 143-144 din 05.08.2008 și care a intrat în vigoare la 01.01.2009.

Indiferent de modul în care statul se implică în sfera raporturilor juridice de muncă (prin elaborarea și punerea în aplicare a unor reglementări imperative sau dispozitive), se impune necesitatea creării unui sistem de organe statale și obștești abilitate cu exercitarea controlului și a supravegherii asupra respectării legislației muncii. Așadar, statul este direct interesat să controleze dacă prescripțiile normative din domeniul muncii se aplică sau nu în mod corect, dacă ele au eficiența scontată și, totodată, dacă aceste reglementări contribuie sau nu la protecția juridico-socială corespunzătoare a salariaților. În acest context, subliniem că legiuitorul moldovean a rezervat Titlul XIII din CM al RM instituției juridice a supravegherii și controlului asupra respectării legislației muncii.

La primul capitol al tezei am scris un articol științific.

În **capitolul doi** s-a analizat „**Prezentarea comparativă și teleologică a mecanismului legal de organizare și asigurare a securității și sănătății în muncă**”.

Munca este activitatea noastră de zi cu zi. Această activitate este desfășurată într-o multitudine de domenii și sectoare ale economiei naționale și mondiale. Desfășurarea activității lucrative în fiecare ramură a economiei care implică capitalul uman impune respectarea unor condiții speciale de securitate, sănătate și igienă a muncii, dictate de specificul proceselor tehnice și tehnologice aplicabile în domeniul respectiv, acestei activități fiindu-i propriu calificativul de muncă în condiții speciale.

Este notoriu faptul că, în societatea contemporană, omul este expus unui număr impresionant de factori de solicitare și de risc, care provin atât din mediul său de muncă (riscuri profesionale, adică riscuri de accidentare sau de îmbolnăvire profesională), cât și din mediul social. Vorbind despre mediul de muncă, trebuie să menționăm că, de-a lungul timpului, a fost stabilit și treptat cizelat sistemul de securitate și sănătate în muncă, care are drept scop asigurarea celor mai bune condiții de lucru, apărarea vieții, sănătății, integrității fizice și psihice a salariaților. Cu toate acestea, deși eforturile depuse sunt apreciate ca imense, accidentele de muncă și îmbolnăvirile profesionale sunt încă frecvente, iar salariații continuă să înfrunte solicitări, agresiuni sau riscuri profesionale serioase.

Punînd în discuție *problema obligațiilor generale ale angajatorilor prevăzute de Legea securității și sănătății în muncă nr. 186-XVI din 10 iulie 2008*, trebuie să menționăm în primul rînd că Legea citată, în corelație cu CM al RM, instituie mai multe categorii de măsuri necesare pentru protecția securității și sănătății lucrătorilor, reprezentînd obligații statuate prin lege în sarcina angajatorului care se concretizează și se completează cu cele izvorîte din actele de parteneriat social (convențiile colective și contractul colectiv de muncă) și din actele normative locale (de exemplu, regulamentul intern al unității). Potrivit dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea RM nr. 186-XVI/2008, angajatorul trebuie să ia măsurile necesare pentru: a) asigurarea securității și a protecției sănătății lucrătorilor; b) prevenirea riscurilor profesionale; c) asigurarea informării și instruirii lucrătorilor; d) asigurarea cadrului organizatoric și a mijloacelor necesare asigurării securității și sănătății în muncă. De asemenea, angajatorul este obligat să vegheze adaptarea măsurilor necesare asigurării securității în muncă și protecției sănătății lucrătorilor, ținînd seama de schimbarea împrejurărilor cu scopul de a ameliora situația existentă.

În conformitate cu art. 19 alin. (1) din Legea RM nr. 186-XVI/2008, *fiecare lucrător* își va desfășura activitatea în conformitate cu pregătirea profesională și instruirea sa, precum și cu instrucțiunile de securitate și sănătate în muncă primite din partea angajatorului, astfel încît să nu expună la pericol de accidentare sau de îmbolnăvire profesională nici propria persoană, nici pe alte persoane care ar putea fi afectate de acțiunile sau de omisiunile lui în timpul lucrului. În acest context, subliniem că obligațiile lucrătorilor în domeniul securității și sănătății în muncă se integrează complet în conceptul „obligațiilor de bază ale salariatului”, concluzia fiind rezultată din dispozițiile art. 9 alin. (2) lit. e) și g) din CM al RM. Abordînd acest aspect la concret, art. 19 alin. (2) din Legea RM nr. 186-XVI/2008 dispune că lucrătorii sunt obligați: a) să utilizeze corect mașinile, aparatele, uneltele, substanțele periculoase, echipamentele de transport și alte mijloace de producție; b) să utilizeze corect echipamentul individual de protecție pus la dispoziție și, după utilizare, să-l înapoieze sau să-l pună la locul destinat pentru păstrare; etc.

În același timp, salariații beneficiază de o serie de drepturi în materia asigurării securității în muncă și a protecției sănătății acestora. Astfel, potrivit art. 20 din Legea RM nr. 186-XVI/2008, fiecare lucrător este în drept: a) să aibă un post de lucru corespunzător actelor normative de securitate și sănătate în muncă; b) să obțină de la angajator informații veridice despre condițiile de lucru, despre existența riscului profesional, precum și despre măsurile de protecție împotriva influenței factorilor de risc profesional; c) să refuze efectuarea de lucrări în cazul apariției unui pericol pentru viața ori sănătatea sa pînă la înlăturarea acestuia etc. Acest drept al lucrătorului, care capătă de fapt valențele unei garanții legale a exercitării dreptului salariaților la o muncă care să corespundă cerințelor de securitate și sănătate în muncă, cunoaște o anumită nuanțare grație dispozițiilor înscrise în art. 225 alin. (4) și (5) din CM al RM. Dacă salariatul refuză să presteze munca în cazul apariției unui pericol pentru viața ori sănătatea sa, angajatorul este obligat să-i acorde, prin transfer sau permutare, alt lucru, corespunzător nivelului de pregătire profesională a salariatului, pînă la înlăturarea pericolului, cu menținerea salariului de la locul de muncă precedent. Mai mult, în cazul în care acordarea unei alte munci nu este posibilă, timpul staționării salariatului pînă la înlăturarea pericolului pentru viața sau sănătatea sa se plătește de angajator în conformitate cu art. 163 alin. (1) din CM al RM.

Prin asumarea de către angajator, în condițiile art. 11 alin. (1o) din Legea RM nr. 186-XVI/2008, a atribuțiilor lucrătorului desemnat. În vederea concretizării dispozițiilor legale cuprinse în Legea RM nr. 186-XVI/2008, pct. 5 din Regulamentul privind modul de organizare a activităților de protecție a lucrătorilor la locul de muncă și prevenire a riscurilor profesionale, aprobat prin Hotărîrea Guvernului RM nr. 95 „Pentru aprobarea unor acte normative privind implementarea Legii securității și sănătății în muncă nr. 186-XVI din 10 iulie 2008” din 5 februarie 2009, dispune că angajatorul poate efectua activitățile respective de protecție și prevenire dacă se îndeplinesc cumulativ următoarele condiții: a) activitățile economice desfășurate în cadrul unității nu sunt dintre cele prevăzute în anexa nr. 1 la Regulamentul menționat supra; b) în unitate se desfășoară activități economice fără pericole de accidentare sau de îmbolnăvire profesională; c) angajatorul își desfășoară activitatea profesională în unitate în mod efectiv și cu regularitate; d) angajatorul îndeplinește cerințele minime de pregătire în domeniul securității și sănătății în muncă, corespunzătoare nivelului doi, conform dispozițiilor pct. 37-40 din Regulamentul în cauză.

Înființarea unui serviciu intern de protecție și prevenire. Modul de organizare a acestui serviciu este reglementat prin dispozițiile pct. 15-24 din Regulamentul privind modul de organizare a activităților de protecție a lucrătorilor la locul de muncă și prevenire a riscurilor profesionale. Cu referință la unitățile care desfășoară activități dintre cele prevăzute în anexa nr.

1 la Regulamentul menționat, angajatorul este obligat să instituie serviciul intern de protecție și prevenire care se va afla în subordinea sa directă. Angajatorul urmează să stabilească structura serviciului în funcție de mărimea unității și (sau) de riscurile la care sunt expuși lucrătorii, precum și de distribuția acestora în cadrul unității. Pentru a-i asigura buna funcționare, în regulamentul serviciului intern de protecție și prevenire, angajatorul va consemna activitățile pe care acesta le va desfășura. Ca și în cazul lucrătorilor desemnați, serviciul intern de protecție și prevenire trebuie să fie format din lucrători care îndeplinesc cerințele minime de pregătire în domeniul securității și sănătății în muncă, corespunzătoare nivelului doi. Totodată, remarcăm faptul că lucrătorii din cadrul serviciului trebuie să desfășoare numai activități de protecție și prevenire și, cel mult, activități conexe, cum ar fi prevenirea și stingerea incendiilor și protecția mediului.

Scopul și obiectivele Legii RM nr. 186-XVI/2008 se asigură cu precădere prin *instruirea corespunzătoare a lucrătorilor*, urmărindu-se însușirea de către aceștia a cunoștințelor și formarea deprinderilor necesare activităților în domeniul securității și sănătății în muncă. Prevederile legale de bază, cuprinse în art. 17 din Legea RM nr. 186-XVI/2008 și axate pe problema instruirii lucrătorilor, au fost concretizate prin intermediul dispozițiilor cuprinse în Capitolul X din Regulamentul privind modul de organizare a activităților de protecție a lucrătorilor la locul de muncă și prevenire a riscurilor profesionale (în continuare – *Regulament*). Astfel, potrivit pct. 47 din Regulament, instruirea lucrătorilor în domeniul securității și sănătății în muncă se efectuează din mijloacele unității, în timpul programului de lucru, în interiorul sau în afara unității. Mai mult, perioada în care se desfășoară instruirea lucrătorilor în domeniul securității și sănătății în muncă este considerată timp de muncă.

Așa cum am arătat, în temeiul art. 9 alin. (1) din Legea RM nr. 186-XVI/2008, angajatorul poartă răspundere pentru organizarea și asigurarea securității și sănătății lucrătorilor sub toate aspectele ce țin de activitatea desfășurată. Concomitent, trebuie să ținem cont și de alte prescripții legale: a) angajatorul nu este exonerat de responsabilitățile sale în domeniul enunțat mai înainte în cazul în care apelează la servicii externe de protecție și prevenire (art. 9 alin. (2) din Legea RM nr. 186-XVI/2008); b) consacrarea și existența obligațiilor lucrătorilor în același domeniu al securității și sănătății în muncă nu aduc atingere principiului responsabilității angajatorului (art. 9 alin. (3) din Legea RM nr. 186-XVI/2008). Încălcarea normelor de securitate și sănătate în muncă poate antrena varii forme de răspundere juridică în raport cu normele încălcate, tipul de faptă săvârșită, persoana prejudiciată și natura pagubei suferite.

La capitolul 2 al tezei am scris 2 articole științifice și am prezentat 4 comunicări științifice.

În **capitolul 3** intitulat „**Formele de exercitarea a controlului asupra respectării legislației în domeniul securității și sănătății în muncă**”, s-a analizat competența exercitării supravegherii și controlului respectării legislației muncii în domeniul securității și sănătății în muncă de organele de control ale statului și controlul obștesc. Activitatea complexă a Administrației publice este realizată de un număr mare de autorități, organe, instituții, servicii publice, etc., fiecare dintre acestea desfășurând o activitate cu caracter administrativ general sau specializat pe întreg teritoriul național sau pe unități administrative ale acestuia. Activitățile administrației se caracterizează printr-o unitate a acestora, dar este structurată în funcție de specificul fiecărei activități încredințate spre execuție, pe fiecare organ în parte, fiecăruia, revenindu-i o gamă mai mare sau mai restrânsă de activități în raport de competența legală atribuită. Rezultă că pentru realizarea complexelor misiuni ale administrației publice într-o societate, fiecărui organ înființat spre a desfășura o activitate cu caracter administrativ i se atribuie o competență, un ansamblu de drepturi și obligații cărora organul administrativ trebuie să li se supună. Unitatea acțiunilor administrației se realizează cu ajutorul unor organe de control care au misiunea de a veghea respectarea legii de către toate unitățile, instituțiile, organizațiile.

Inspectoratul de Stat al Muncii – autoritate de bază cu competențe de supraveghere și control în domeniul securității muncii. Organizarea și activitatea Inspectoratului de Stat al Muncii este reglementată detaliat în Legea RM nr. 140-XV/2001 „Privind Inspectoratul de Stat al Muncii” și în Hotărârea Guvernului RM nr. 788 „Cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Inspectoratului de Stat al Muncii, a structurii și efectivului-limită ale acestuia” din 7 octombrie 2013. Așadar, Inspectoratul de Stat al Muncii este autoritate administrativă, subordonată Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care este abilitat cu dreptul să exercite controlul de stat asupra respectării actelor legislative și a altor acte normative în domeniul muncii, securității și sănătății în muncă. În conformitate cu art. 1 alin. (2) din Legea RM nr. 140-XV/2001, Inspectoratul exercită control de stat asupra respectării actelor legislative și a altor acte normative în domeniul muncii la întreprinderi, instituții și organizații, cu orice tip de proprietate și formă juridică de organizare, la persoane fizice care angajează salariați, precum și în autoritățile administrației publice centrale și locale. Totodată, atragem atenția că în subordinea Inspectoratului, care se bucură de personalitate juridică, se află inspecții teritoriale de muncă, fără personalitate juridică, funcționând în fiecare unitate administrativ-teritorială de nivelul al doilea.

Cu privire la realizarea controlului de către organele obștești menționăm syndicatele. Acestea, fiind organe obștești, constituite de către persoane fizice pe principii benevole, care acționează în apărarea intereselor membrilor săi și sunt abilitate cu exercitarea controlului

obștesc asupra respectării legislației muncii. În acest context, indicăm că sindicatele, pentru realizarea atribuțiilor de control menționate, au creat propriul Inspectorat al Muncii. Coroborând prevederile art. 1 cu cele ale art. 12 din Legea RM nr. 1129-XIV/2000, constatăm că *sindicatul reprezintă și apără drepturile și interesele profesionale, economice, de muncă și sociale colective și individuale ale membrilor săi în autoritățile publice de toate nivelurile, în instanțele judecătorești, în asociațiile obștești, în fața patronilor și asociațiilor acestora*. În temeiul art. 386 alin. (1) din CM al RM, organele sindicale au dreptul să efectueze controlul asupra respectării de către angajatori și reprezentanții lor a legislației muncii și a altor acte normative ce conțin norme ale dreptului muncii la toate unitățile, indiferent de subordonarea departamentală sau apartenența ramurală. Potrivit art. 386 alin. (4) din CM al RM, la depistarea în unități a nerespectării cerințelor de securitate și sănătate în muncă, a tăinuirii accidentelor de muncă și a cazurilor de contractare a bolilor profesionale ori a cercetării neobiective a acestor fapte, sindicatele sunt în drept să ceară conducătorilor acestor unități, autorităților publice competente luarea unor măsuri urgente, inclusiv întreruperea lucrărilor și suspendarea deciziilor angajatorului care contravin legislației cu privire la securitatea și sănătatea în muncă, tragerea persoanelor vinovate la răspundere în conformitate cu legislația în vigoare, cu convențiile colective și cu contractele colective de muncă. În asemenea circumstanțe, angajatorii sunt obligați să examineze, în termen de 7 zile lucrătoare de la data înaintării (înregistrării), cerințele sindicatelor și să informeze în scris organul sindical despre rezultatele examinării și măsurile întreprinse pentru înlăturarea încălcărilor depistate.

Astfel, se creează un proces de armonizare și de reglare a mecanismelor pieții muncii, care implică modificări în cultura muncii. În cadrul acestora, unele din cele mai importante se referă la aspectele vizînd securitatea și sănătatea în muncă. Este tot mai evident că multe întreprinderi încep să conștientizeze faptul că omul este capitalul cel mai important al unei organizații, fiind factorul decisiv în procesul de producție. Iată de ce angajatorii trebuie să fie conștienți că securitatea salariatului nu reprezintă o cheltuială, ci o investiție necesară pentru a evita o serie de costuri, directe sau indirect, determinate de oprirea activității în cazul unui risc grav și iminent sau, în cazurile cele mai nefericite, de urmările accidentelor de muncă și ale bolilor profesionale.

Rezultatele aplicate în cadrul capitolului 3 al tezei se regăsesc în 2 articole științifice și în 3 comunicări științifice.

În **concluzii generale și recomandări** evidențiem problemele identificate și răspunsurile la obiectivele de studiu formulate. De asemenea, sunt înaintate propuneri de *lege ferenda* și de interpretare a textelor de lege existente.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În prezent, aflându-ne în procesul de integrare europeană și asimilare a normativității juridice a Uniunii europene ce reglementează securitatea și sănătatea în muncă, urmează să ținem cont, în mod obligatoriu, de specificul național al Republicii Moldova și de situația de facto, existentă la etapa reformării instituției securității muncii. Astfel, pentru a transpune în realitate noile reglementări, se impune necesară parcurgerea următoarelor etape: faza preparatorie, caracterizată prin informarea și consultarea angajatorilor privind noile reglementări; faza de constituire a instituțiilor de securitate a muncii în cadrul unităților sau la nivelul grupurilor de unități, asistată de specialiști din cadrul autorităților publice; faza de aplicare a dispozițiilor novatorii, tranșată pe etape în care cerințele față de securitate în muncă vor fi majorate treptat, până la standartul stabilit ca necesar (la moment – standartul european).

Ca urmare a sintezei efectuate, în corespundere cu finalitate de a realiza un randament avansat în asigurarea securității muncii și prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale, înaintez următoarele inițiative și orientări în reglementarea procesului de organizare a securității și sănătății în muncă:

1. Noțiunea de „securitate și sănătate în muncă” poate fi cercetată sub mai multe aspecte: a) avînd semnificația unui *principiu de bază al reglementării raporturilor juridice de muncă*, securitatea și sănătatea în muncă capătă următoarele valențe: asigurarea dreptului fiecărui salariat la condiții echitabile de muncă, inclusiv la condiții de muncă care corespund cerințelor protecției și igienei muncii; garantarea dreptului la asigurarea socială și medicală obligatorie a salariaților (art. 5 lit. d), s) din CM al RM); b) *ca instituție juridică*, securitatea și sănătatea în muncă reprezintă o totalitate de norme juridice, cu un caracter preponderent imperativ, care reglementează relațiile sociale de asigurare a integrității corporale și a sănătății salariaților prin stabilirea atît în sarcina angajatorului și autorităților publice, cît și a salariaților, a prescripțiilor obligatorii de realizare a activităților administrativ-organizatorice, tehnico-inginerești și sanitaro-igienice pentru prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale; c) ca una dintre *măsurile de protecție socială* la care au dreptul salariații în temeiul art. 43 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova; d) ca *un element important al organizării muncii*, securitatea și sănătatea în muncă reprezintă un ansamblu de activități avînd ca scop asigurarea celor mai bune condiții de lucru, apărarea vieții, sănătății, integrității fizice și psihice a lucrătorilor.

Instituția juridică a securității și sănătății în muncă are un caracter complex, la realizarea ei contribuind dispoziții din diferite ramuri ale dreptului (de exemplu, dreptul protecției sociale, dreptul administrativ ș.a. Totodată, subliniem faptul că, prin conținutul și prin numărul

dispozițiilor aplicabile în materia securității și sănătății în muncă, ponderea principală a reglementărilor din domeniul enunțat aparține dreptului muncii.

Instituția juridică a supravegherii și controlului asupra respectării legislației muncii are, de asemenea, un conținut „eterogen”, ea aflându-se sub apanajul a două ramuri de drept – dreptul muncii și dreptul administrativ.

2. Confruntarea noțiunilor de „protecție a muncii” și „securitatea și sănătatea în muncă” se rezumă la determinarea celei mai corespunzătoare pentru definirea instituției de drept care are ca finalitate apărarea vieții, integrității corporale și sănătății salariaților. În acest sens, dăm preferință noțiunii de „securitate și sănătate în muncă”, întrucât: a) această noțiune se regăsește atât în reglementările naționale, cât și în reglementările-cadru europene și în cele de nivel mondial (adoptate sub egida OIM); b) această noțiune permite o delimitare mai clară și mai coerentă a respectivei instituții juridice de alte instituții ale dreptului muncii, cum ar fi: instituția garanțiilor și compensațiilor pentru salariați, instituția timpului de muncă și a celui de odihnă, instituții care, în esență, au același scop – de a asigura condiții de muncă care să protejeze sănătatea salariaților; c) această noțiune poate fi cercetată sub mai multe aspecte: ca principiu de bază al reglementării raporturilor juridice de muncă; ca instituție juridică; ca una dintre măsurile de protecție socială; ca un element important al organizării muncii.

3. În Republica Moldova, din cauza deficiențelor de securitate, anual, potrivit statisticilor, se înregistrează un număr impunător de accidentați proveniți din accidente de muncă. Din analiza etiologiei accidentelor de muncă rezultă că nerespectarea instrucțiunilor de securitate și sănătate în muncă, precum și încălcarea obligațiilor în domeniul securității și sănătății în muncă, constituie cauza producerii a peste 65% din evenimentele de acest fel. Prin urmare, este nevoie de o nouă strategie (politică) ce va avea ca obiectiv transpunerea în viață a *principiului participării active a tuturor persoanelor la realizarea modelului de gestiune integrată a securității în unitate*, în virtutea căruia salariații nu trebuie să fie văzuți doar ca subiecți pasivi ai protecției, ci ca participanți activi în procesul de prevenire a riscurilor profesionale.

4. Adoptată în 2008, Legea securității și sănătății în muncă nr. 186-XVI/2008 transpune în legislația moldovenească Directiva Consiliului 89/391/CEE „Privind introducerea de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă” din 12 iunie 1989, care stă la baza adoptării tuturor directivelor particulare (sectoriale) privind asigurarea securității și sănătății în muncă.

Luând în considerare cadrul legal național, putem desprinde următoarele trăsături caracteristice ale reglementărilor ce vizează securitatea și sănătatea în muncă: 1) este o dovadă a legăturii indisolubile dintre dreptul la muncă și protecția sănătății și securității în muncă; 2)

constituie o expresie a implicării statului – chiar și în condițiile economiei de piață – în instituirea de măsuri privind asigurarea securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă; 3) caracterul preponderent imperativ al reglementărilor ce țin de securitatea și sănătatea în muncă; 4) îmbinarea intereselor generale cu interesele personale ale lucrătorilor în cadrul reglementării legale a securității și sănătății în muncă; 5) prioritatea funcției preventive a dispozițiilor legale referitoare la securitatea și sănătatea în muncă; 6) caracterul universal al reglementărilor ce vizează materia securității și sănătății în muncă; 7) se integrează, în mod organic, în procesele de muncă: fie că măsurile se iau înainte de începerea activităților de producție ori de servicii, fie că se iau în faza dotării tehnologice (cu echipamente de lucru); 8) măsurile privind securitatea, igiena și sănătatea în muncă nu vor comporta, în nici o situație, obligații financiare din partea lucrătorilor.

5. Definiția normativă a noțiunii de „accident de muncă”, datorită unui grad ridicat de tehnicitate, nu ne permite să „percepem” esența fenomenului dat. Știința psihologiei muncii și organizaționale deslușește sensul noțiunii în felul următor: *orice incident critic la locul de muncă având consecințe negative asupra stării de sănătate a angajaților*. Celelalte situații care nu au consecințe medicale negative asupra lucrătorilor, dar antrenează unele prejudicii materiale sau de mediu, sunt calificate ca *incidente*. În acest context, observăm că legiuitorul român, prin introducerea în circuitul juridic a noțiunilor de „incident periculos” și „cazul susceptibil de boală profesională”, se apropie foarte mult de manieră modernă a conceptualizării accidentului de muncă, făcută în cadrul științei psihologiei muncii și organizaționale.

6. Au fost depistate unele deficiențe în ceea ce privește modul de prezentare a Raportului statistic nr. 1-SSM. Astfel, acest formular urmează să fie prezentat de unitățile economice și sociale *cu numărul de salariați de 20 și mai multe persoane*, precum și de toate instituțiile bugetare indiferent de numărul de salariați. În opinia noastră, faptul că sunt lăsați în afara procesului de colectare a datelor unitățile economice cu un efectiv de personal mai mic de 20 salariați conduce la imposibilitatea formării unei imagini adecvate a situației în domeniul securității în muncă.

7. În funcție de volumul competențelor, autoritățile publice cu atribuții de supraveghere și control asupra respectării legislației muncii pot fi clasificate în două mari categorii: a) *organe cu competențe generale în acest sens* (Inspectoratul de Stat al Muncii ș.a.); b) *organe cu competențe restrânse* (Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice, Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale ș.a.).

8. La etapa actuală, Inspectoratul de Stat al Muncii este principalul organ de control în domeniul securității și sănătății în muncă, dispunând de toate atribuțiile și drepturile necesare

pentru exercitarea unui control eficient și obiectiv asupra respectării de către angajatori a reglementărilor legale ce vizează domeniul enunțat.

În Republica Moldova, reglementarea inspecției muncii a avut ca fundament cele două Convenții în materie ale OIM, respectiv: Convenția OIM nr. 81/1947 „Privind inspecția muncii în industrie și comerț” și Convenția OIM nr. 129/1969 „Privind inspecția muncii în agricultură”, ambele avînd ca obiectiv comun de a asigura, prin intermediul inspecțiilor periodice, aplicarea dispozițiilor legislației muncii la locul de muncă. În ceea ce privește cadrul normativ național, se cere menționat că Legea RM nr. 140-XV/2001 „Privind Inspectoratul de Stat al Muncii” vizează atît industria și comerțul, cît și agricultura. Mai mult, legiuitorul moldovean, dintre mai multe soluții posibile, a acceptat-o pe cea prevăzută de art. 7 alin. (3) lit. a) din Convenția OIM nr. 129/1969 „Privind inspecția muncii în agricultură”, adică un organ unic de inspecție a muncii, competent pentru toate ramurile activității economice.

9. În practica de aplicare a legislației naționale, inspectorii de muncă au sesizat o foarte mare problemă privind modul de exercitare a controlului inopinat. Astfel, s-a constatat că dispozițiile cuprinse în art. 19 din Legea RM nr. 131/2012 încorsetează semnificativ împuternicirile inspectorilor de muncă în ceea ce privește efectuarea controalelor inopinate. Legiuitorul nostru, impunînd respectarea unor condiții exagerate de efectuare a controalelor inopinate, le-a privat pe inspectorii de muncă de posibilitatea efectivă de a depista încălcările în domeniul respectării legislației muncii. Mai mult, prevederile Legii RM nr. 131/2012 intră în contradicție cu prevederile art. 12 alin. (1) din Convenția OIM nr. 81/1947 privind inspecția muncii în industrie și comerț.

10. Controlul obștesc asupra respectării legislației muncii în domeniul securității și sănătății în muncă este exercitat, în principal, de către organele sindicale și cele ale parteneriatului social (de exemplu, Comisia națională pentru consultări și negocieri colective, comitetul pentru securitate și sănătate în muncă ș.a.).

În baza rezultatelor prezentului studiu și în scopul dezvoltării abordărilor conceptuale privind formele de exercitare a controlului asupra respectării legislației în domeniul securității și sănătății în muncă, formulăm *următoarele recomandări*:

1. Deși Republica Moldova a ratificat mai multe convenții ale OIM, axate pe problematica securității și sănătății în muncă, considerăm că țara noastră poate ratifica, la ora actuală, fără nici o dificultate, în baza actualului CM al RM și a Legii securității și sănătății în muncă nr. 186-XVI/2008, Convenția OIM nr. 161/1985 privind serviciile de sănătate a muncii.

2. Propunem ca, în subordinea Inspectoratului de Stat al Muncii, să fie constituit un *Colegiu al Inspectoratului*, în vederea contribuiri la soluționarea unor probleme de importanță

majoră pentru această autoritate statală (stabilirea strategiei, dezbaterile problemelor deosebite). De asemenea, propunem adoptarea unei legi referitoare la afilierea Inspectoratului de Stat al Muncii la Asociația Internațională a Inspecției Muncii (AIIM), cu sediul la Geneva. Ca urmare a aderării la AIIM, Inspectoratul de Stat al Muncii din Republica Moldova va putea beneficia de mai multe avantaje: participarea cu drepturi depline la diferite reuniuni (acțiuni) internaționale în materie; accesul la diferite documentații utile, axate pe problematica inspecției muncii etc.

3. Considerăm drept necesară completarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a comitetului pentru securitate și sănătate în muncă cu o prevedere din care să rezulte indubitabil că angajatorul va suporta costul cheltuielilor ocazionate de unele activități ale respectivului comitet (plata specialiștilor și a experților antrenați în activitățile comitetului).

4. În ceea ce privește răspunderea contravențională în domeniul securității și sănătății în muncă, insistăm asupra revizuirii prevederilor art. 55 din Codul contravențional al RM în partea ce ține de răspunderea contravențională a lucrătorilor pentru încălcarea legislației din domeniul nominalizat. Potrivit practicii judiciare a Curții de Justiție a Uniunii Europene, toate sancțiunile contravenționale trebuie să fie aplicate numai angajatorilor, iar nu și lucrătorilor (salariaților).

Avantajele elaborării propuse constau în analiza complexă a actelor normative în domeniu, publicații științifice, inclusiv practica judiciară disponibilă în arhiva online a acestor instanțe privind controlul supravegherii legislației muncii în domeniul securității și sănătății în muncă. Respectiv propunerile formulate vor contribui la dezvoltarea cadrului normativ național în această sferă.

Impactul asupra științei și culturii. Prin concluziile științifice și recomandările practice, teza a abordat perfectarea procedurală a rezultatelor activității de supraveghere și control de stat asupra respectării dreptului de muncă a salariaților în domeniul securității și sănătății în muncă. Cercetătorii autohtoni, prin expunerea vastă, clară, consecutivă a materialului, au posibilitatea să-și aprofundeze cunoștințele teoretice în acest domeniu, astfel pot fi dezvoltate și alte direcții de cercetare științifică privind securitatea și sănătatea în muncă. Instalarea unei culturi naționale de prevenire și încurajarea respectului pentru securitatea și sănătatea salariaților prin: creșterea conștientizării, cunoașterii și înțelegerii conceptului de risc și pericol, începând de la vârsta educației de bază și continuând pe parcursul întregii vieți active; dezvoltarea practicilor de prevenire și control a riscurilor la toate nivelele.

Astfel, problema științifică de importanță majoră soluționată în lucrare constă în identificarea și caracterizarea tuturor formelor de control privind respectarea legislației muncii în domeniul securității și sănătății în muncă, fapt ce a demonstrat și lacunele din legislație și suprapunerea anumitor atribuții și la efectuarea de propuneri de *lege ferenda* destinate

îmbunătățirii reglementărilor naționale în acest domeniu și implimentarea standartelor internaționale de protecție a salariaților la locul de muncă.

În perspectivă, în prezent, aflându-ne în procesul de integrare europeană și asimilare a normativității juridice a Uniunii europene ce reglementează securitatea și sănătatea în muncă, urmează să ținem cont, în mod obligatoriu, de specificul național al Republicii Moldova și de situația de facto, existentă la etapa reformării instituției securității muncii. Astfel, pentru a transpune în realitate noile reglementări, se impune necesară parcurgerea următoarelor etape: faza preparatorie, caracterizată prin informarea și consultarea angajatorilor privind noile reglementări; faza de constituire a instituțiilor de securitate a muncii în cadrul unităților sau la nivelul grupurilor de unități, asistată de specialiști din cadrul autorităților publice; faza de aplicare a dispozițiilor novatorii, tranșată pe etape în care cerințele față de securitate în muncă vor fi majorate treptat, pînă la standartul stabilit ca necesar (la moment – standartul european).

BIBLIOGRAFIE

1. Păscăluță F. Evoluția instituției supravegherii și controlului respectării legislației muncii, *Revista Națională de Drept*, ediție specială, nr. 10-11.2011, p.91-94
2. Păscăluță F. Controlul obștesc asupra respectării legislației muncii în Republica Moldova, *Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova*, volumul al IX-lea, partea 2, *Tendențe actuale vizînd cadrul legal și rolul social al cooperăției de consum*, Chișinău 2011, p.231-235
3. Legea securității și sănătății în muncă nr. 186 din 10.07.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 05.08.2008, nr. 143-144.
4. Păscăluță F. Statutul juridic al inspectorului de muncă în Republica Moldova, *Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova*, volumul al X-lea, *Perfecționarea cadrului legal și rolul social al cooperăției de consum*, Chișinău 2012, p. 291-295
5. Păscăluță F. Reglementări privind controlul și supravegherea respectării legislației muncii în Republica Moldova, *Consolidarea administrației publice în contextul edificării statului de drept în Republica Moldova*, *Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice*, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 22 mai 2007, p.71-72
6. Codul muncii al Republicii Moldova, adoptat prin Legea RM nr. 154-XV din 28 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.07.2003, nr. 159-162.
7. Tudor Capșa, *Comentariu științifico-practic la Codul muncii al Republicii Moldova*. În: *Dreptul muncii* nr. 7-8/2010, p. 47.
8. Păscăluță F. Sistemul organelor care exercită supravegherea și controlul asupra respectării legislației muncii în R.M, *Institutul de științe administrative din R.M., Comunicări științifice a Institutului de Științe Administrative din R.M., Administrația publică în statul de drept*, Chișinău 27-28.09.2008, p. 118-120
9. Păscăluță F. Rolul Inspecției Muncii în reglementarea unor probleme privind protecția muncii, *Academia de Administrare Publică – 15 ani de modernizare a serviciului public din Republica Moldova*, *Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice*, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 21 mai 2008, p. 281-282.

10. Convenția OIM nr. 184/2001 cu privire la securitate și sănătate în agricultură, ratificată prin Legea RM nr. 1058 din 16.05.2002, în vigoare pentru Republica Moldova din 20.09.2003.
11. Păscăluță F. Legalitatea supravegherii și controlului respectării legislației muncii, Teoria și Practica Administrării Publice, Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice. Administrația publică în contextul programului de guvernare” Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”. Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 21 mai 2010, p.159-161
12. Hotărîrea Guvernului RM nr. 353 din 5 mai 2010 „Cu privire la aprobarea cerințelor minime de securitate și sănătate la locul de muncă”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.06.2010, nr. 91-93.
13. Convenția nr.81, privind Inspecția Muncii în industrie și comerț, adoptată la 11.07.1947 și ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova la 26.09.1995// Tratatate internaționale, vol.27, 2001.
14. Păscăluță F. Rolul sindicatelor în exercitarea controlului obștesc asupra respectării legislației muncii în sistemul de parteneriat social, Conferința științifico-practică internațională „Parteneriatul social în contextul transformărilor sistemico-economice”. Proiectul „Consolidarea capacității Moldovei de gestionare a pieței muncii și de reîntoarcere a migranților” în cadrul parteneriatului de mobilitate cu Uniunea Europeană implementat de către Serviciul Public Suedez de Ocupare a Forței de Muncă, Chișinău 25.10.2011, p.116-121
15. Păscăluță F. Statutul juridic al inspectorului Inspecției Muncii, Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice cu participare internațională, Teoria și Practica Administrării Publice. Edificarea statului de drept și modernizarea administrației publice prin prisma practicilor europene, Chișinău, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, 22 mai 2012, p.194-195
16. Păscăluță F. Reflecții privind cerințele inspectorului muncii la efectuarea controlului în cadrul unității, Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice cu participare internațională, Teoria și Practica Administrării Publice, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, mai 2013, p.246-249
17. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=15 (accesat la 7 octombrie 2014).
18. Orlov M., Belecciu Ș. Drept administrative. Chișinău. 2005. 211 p.

19. Păscăluță F. Aspecte comparative ce țin de reglementarea juridică a dreptului salariaților la securitatea și sănătatea muncii. Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 decembrie 2013, Chișinău, 2014, p.183-191
20. Нестерова Т.А. Государственные органы и их служащие в системе защиты трудовых прав. Пермь. 2005. с. 40-44
21. Păscăluță F. Răspunderea juridică a salariatului în cazul neexecutării sau executării necorespunzătoare a obligațiilor de organizare a securității muncii, Revistă metodico-științifică trimestrială, Administrarea Publică, Chișinău 2014, aprilie-iunie nr.2/2014, p. 148-154
22. Păscăluță F. Controverse legale și doctrinare privind raportul dintre securitatea muncii și protecția muncii, Teoria și Practica Administrării Publice, conferință internațională științifico-practică cu participare internațională, «Edificarea statului de drept și modernizarea administrației publice», Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, mai 2014, p. 164-167

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTOR

1. *Evoluția instituției supravegherii și controlului respectării legislației muncii*, Revista Națională de Drept, ediție specială, nr. 10-11.2011, p.91-94 – categoria C
2. *Controlul obștesc asupra respectării legislației muncii în Republica Moldova*, Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova, volumul al IX-lea, partea 2, Tendințe actuale vizînd cadrul legal și rolul social al cooperăției de consum, Chișinău 2011, p.231-235 – categoria C
3. *Statutul juridic al inspectorului de muncă în Republica Moldova*, Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova, volumul al X-lea, Perfecționarea cadrului legal și rolul social al cooperăției de consum, Chișinău 2012, p. 291-295– categoria C
4. *Reglementări privind controlul și supravegherea respectării legislației muncii în Republica Moldova*, Consolidarea administrației publice în contextul edificării statului de drept în Republica Moldova, Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 22 mai 2007, p.71-72
5. *Sistemul organelor care exercită supravegherea și controlul asupra respectării legislației muncii în R.M.*, Institutul de științe administrative din R.M., Comunicări științifice a Institutului de Științe Administrative din R.M., Administrația publică în statul de drept, Chișinău 27-28.09.2008, p. 118-120
6. *Rolul Inspecției Muncii în reglementarea unor probleme privind protecția muncii*, Academia de Administrare Publică – 15 ani de modernizare a serviciului public din Republica Moldova, Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice, Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 21 mai 2008, p. 281-282.
7. *Legalitatea supravegherii și controlului respectării legislației muncii*, Teoria și Practica Administrării Publice, Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice. Administrația publică în contextul programului de guvernare” Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”. Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, 21 mai 2010, p.159-161
8. *Rolul sindicatelor în exercitarea controlului obștesc asupra respectării legislației muncii în sistemul de parteneriat social*, Conferința științifico-practică internațională „Parteneriatul social în contextul transformărilor sistemico-economice”. Proiectul „Consolidarea capacității Moldovei de gestionare a pieții muncii și de reîntoarcere a migranților” în cadrul parteneriatului de mobilitate cu Uniunea Europeană implementat de către Serviciul Public Suedez de Ocupare a Forței de Muncă, Chișinău 25.10.2011, p.116-121
9. *Statutul juridic al inspectorului Inspecției Muncii*, Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice cu participare internațională, Teoria și Practica Administrării Publice. Edificarea statului de drept și modernizarea administrației publice prin prisma practicilor europene, Chișinău, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, 22 mai 2012, p.194-195

10. *Reflecții privind cerințele inspectorului muncii la efectuarea controlului în cadrul unității*, Materiale ale conferinței internaționale științifico-practice cu participare internațională, Teoria și Practica Administrării Publice, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, mai 2013, p.246-249
11. *Aspecte comparative ce țin de reglementarea juridică a dreptului salariaților la securitatea și sănătatea muncii*. Mecanisme naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului, Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 decembrie 2013, Chișinău, 2014, p.183-191
12. *Răspunderea juridică a salariatului în cazul neexecutării sau executării necorespunzătoare a obligațiilor de organizare a securității muncii*, Revistă metodico-științifică trimestrială, Administrarea Publică, Chișinău 2014, aprilie-iunie nr.2/2014, p. 148-154
13. *Controverse legale și doctrine privind raportul dintre securitatea muncii și protecția muncii*, Teoria și Practica Administrării Publice, conferință internațională științifico-practică cu participare internațională, «Edificarea statului de drept și modernizarea administrației publice», Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Chișinău, mai 2014, p. 164-167

ADNOTARE

Păscăluță Felicia, „Formele controlului respectării legislației în domeniul securității și sănătății în muncă”, teză de doctor în drept, Chișinău, 2015

Structura tezei. Lucrarea are următoarea structură: introducere, ca inițiere în studiu, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 225 numiri, 7 anexe, 143 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 13 publicații.

Cuvinte-cheie: control de stat, control obștesc, supraveghere, sănătate și securitate în muncă, accident de muncă, organe de supraveghere și control, sector cu risc sporit.

Domeniul de studiu: dreptul muncii, dreptul administrativ.

Scopul și obiectivele lucrării. Teza de doctorat are ca scop analiza complexă a concepțelor de „securitate și sănătate în muncă” și „protecție a muncii”, precum și a mecanismului legal de asigurare a securității și sănătății în muncă, în vederea deslușirii principalelor forme de exercitare a controlului asupra respectării legislației din domeniul enunțat. De asemenea, s-a propus, ca obiectiv, completarea literaturii juridice de specialitate cu un studiu monografic asupra problemicii menționate mai sus, precum și înaintarea unor propuneri de perfecționare a legislației naționale în domeniu, făcând-o compatibilă cu cea internațională.

Noutatea și originalitatea științifică, constă în formularea concluziilor de ordin teoretic și practic și înaintarea propunerilor *de lege ferenda* în vederea cizelării legislației în domeniu. În același timp, teza de doctorat constituie o investigație monografică în ale cărei pagini, pentru prima dată în doctrina națională, a fost efectuată o cercetare complexă a celor două instituții juridice interdependente: prima fiind securitatea și sănătatea muncii, iar cea de a doua – supravegherea și controlul asupra respectării legislației muncii.

Problema științifică soluționată constă în elucidarea complexă a mecanismului legal de organizare și asigurare a securității și sănătății în muncă și, totodată, a conceptului de supraveghere și control asupra respectării legislației muncii, fapt care a condus la clarificarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului muncii a formelor de exercitare a controlului asupra respectării legislației în domeniul securității și sănătății în muncă, în vederea îndeplinirii eficiente a acestuia în cadrul raporturilor juridice de muncă.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării este determinată de importanța social-juridică a instituției securității muncii pentru domeniul politicilor social-economice ale statului. În teză, au fost abordate cele mai relevante opinii și concepții expuse în doctrină.

Implementarea rezultatelor științifice. Studiul dat prezintă o sursă de reper pentru activitatea didactică în instituțiile de învățământ, perfecționarea cadrului legislativ, dezvoltarea conceptelor științifice din domeniul securității și sănătății în muncă.

АННОТАЦИЯ

Фелиция Пэскэлунэ «Формы контроля за соблюдением законодательства об охране здоровья и безопасности труда». Диссертация на соискание ученой степени доктора права, Кишинэу, 2015.

Структура работы. Диссертация состоит из введения, трех глав, общих выводов и рекомендаций, библиография из 225 наименований, 7 приложений, 143 страниц основного текста. Результаты исследования были изложены в 13 научных публикациях.

Ключевые слова: государственный контроль, общественный контроль, надзор, охрана здоровья и безопасности, несчастный случай на производстве, органы надзора и контроля, сектор повышенного риска.

Область исследования: трудовое право, административное право.

Цель и задачи диссертации. Цель диссертации состоит в комплексном исследовании правовых понятий «охрана здоровья и безопасности труда» и «охрана труда», а также правового механизма по обеспечению охраны здоровья и безопасности труда, с целью разграничения основных форм по осуществлению контроля за соблюдением законодательства в данной области. Было также предложено в качестве задачи обогащение юридической литературы монографическим исследованием по вышеуказанной проблематике, а также представление законодательных предложений для улучшения национального законодательства с тем, чтобы привести его в соответствие с международными стандартами.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в формулировании выводов теоретического и практического характера, а также в выдвижении некоторых предложений *de lege ferenda* с целью совершенствования законодательства в данной области. В то же время данная диссертация является монографическим исследованием, в рамках которого впервые был осуществлен всесторонний и комплексный анализ двух взаимозависимых правовых институтов: 1) охрана здоровья и безопасности труда; 2) надзор и контроль за соблюдением законодательства.

Решенная научная проблема состоит в комплексном разъяснении правового механизма по организации и обеспечению охраны здоровья и безопасности труда, а также правового понятия надзора и контроля за соблюдением трудового законодательства, что привело к прояснению, для теоретиков и практиков в области трудового права, форм по осуществлению контроля за соблюдением законодательства в сфере охраны здоровья и безопасности труда, с целью более эффективного осуществления данного контроля в области трудовых правоотношений.

Теоретическое значение и прикладная ценность работы определяется социально-правовой значимостью правового института охраны здоровья и безопасности труда для сферы социально-экономических политик государства. В диссертации были отражены наиболее актуальные мнения и концепции, изложенные в правовой доктрине.

Применение полученных результатов. Данная диссертация может служить отправной точкой исследований специалистов в области трудового права и в других областях.

ANNOTATION

Pascaluta Felicia, “Forms of control on labor law enforcement», thesis of Doctor of Law, Chisinau, 2015.

Structure of the thesis: annotation in 3 languages, abbreviations list, table of contents, introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography listing 225 sources, 143 basic text pages. The obtained results are published in 13 scientific publications.

Keywords: state control, public control, health and safety at work, accident at work, monitoring and control bodies, high risk sector, code of ethics of labor inspectors, monitoring the compliance with law.

Scope of the research and objectives of the thesis: The present work belongs to the Labor Law field. The main objectives are to ensure compliance with national labor legislation so that risks to human health and safety and employment conditions are properly controlled; another purpose is to promote equity, employment stability under the responsibility of national labor inspection services.

The scientific novelty and originality lies in the fact that the thesis presents the first researches in the field dealing with the forms of control over the compliance with labor law, on the basis of which were elucidated labor standards as well as their implementation and identified the problems of enforcement within the judicial practice and proposed different mechanisms of reference for labor inspectors.

The scientific problem: A good implementation of labor legislation depends actually on whom it is addressed. Only in partnership, employers and employees may implement efficiently working standards as well as health and safety at work standards. This way sustainable progress can be achieved.

Theoretical significance and practical value of the work. Tripartite cooperation can help to reconcile the objectives of social justice and solidarity with the interests of businesses to enhance their competitiveness. It gives the parties an opportunity to contribute together to the process of ensuring decent working conditions for all.

Implementation of the scientific results. These scientific papers is a source of reference for teaching in educational institutions, improving the legal framework, the development of science in health and safety at work and resolve various labor disputes.

PĂSCĂLUȚĂ FELICIA

**FORMELE CONTROLULUI RESPECTĂRII LEGISLAȚIEI ÎN DOMENIUL
SECURITĂȚII ȘI SĂNĂTĂȚII ÎN MUNCĂ**

Specialitatea: 553.05 - dreptul muncii și protecției sociale

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 26.06.2015

Formatul hîrtiei 60×84 1/16

Hîrtie offset. Tipar offset.

Tiraj 45 ex.

Coli de tipar: 2,0

Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
mun. Chișinău, str. A. Mateevici, 60, MD-2009